

R Á D I Ó

SEBESTYÉN

A múltkor megjegyezte valaki, hogy, ha egy kritikus csak rosszat tud írni, nem a művekben, hanem a kritikus mentális képességeiben kezd kételkedni.

Szinte félve írom le, hogy Németh István *Sebestyénjének* adaptációját sem tudom maradéktalanul dicsérni. Legfeljebb a szándékot: a regény naplóformája ellenére is érdekes rádiójáték-anyag. Külső történései és Estyén belső fejlődése, eljutása a tárgyaltan lázadástól a világ dolgain, az emberi viszonyokon való gondolkodásig, s végül, találkozása a halállal is, a tizenöt éves kamaszok, a hirtelen látni kezdők általános érvényű problémái. A vakáció egyetlen hete alatt Sebestyén „beérik”, kezdi érteni környezetét, s emberibb kapcsolatok igénye alakul ki benne, viszolygás minden hazug, álarcos magatartástól. Kellemes bácsiékban ilyen embereket lát, azért szereti őket. És azért hadakozik a szülinap megünneplése ellen.

A rádióregény éppen ezt a belső fejlődést volt képtelen követni. A válogatás egy fotográfiaszerű állapotot rögzített: Sebestyén „nihilizmusát”, érzelmi lázadását szülei, és rajtuk keresztül a felnőttek világa ellen. A hangjáték dinamizmusát ezek az összetűzések biztosítják, a szülők kirohanásai, vagy a generációharc közvetett megjelenítései: Ódon Laci meséje a nagyapjáról. Estyén reflexióit mellőzve az adaptáció a regénybeli párbeszédet fűzte fel, egyúttal a „tárgyi világ” fokozatos meghódítását: a szerelemmel, dohánnyal, alkohollal való ismerkedést. A regényben Estyén mintha lemaradna társaitól: Harmat Erzsit éppen csak megemlíti, inni nem hívják magukkal a többiek, a szerelemről Ódon Laci beszél neki. Valójában azonban érettebb, egy lépéssel már társai előtt jár: gondolkodik. Fürtöshajú után mászkál, példaképet keresve magának. A rádióregény mintha elvitatta volna Estyén előnyét, ezeket a részleteket kihagyva a többiek közé léptette hátra. A rádióstechnika lehetőségeivel élve még így is érdekes játék alakulhatott volna a regényből. Ha azonban semmi mást nem követelnénk az adaptációtól, mint alapfokú funkcióját, a regénybeli illusztráció hangzóképpé alakítását, akkor is erőtlenekek, szétmosódóak ezek a képek. Legtisztább

Németh István: *Sebestyén*; Rádióra alkalmazta: Káich Katalin. Dramaturg: Jódal Rózsa. Rendező: Hernyák György. Zenei szerkesztő: Novotni Mária. Szereplők: Sebestyén: Jung Tamás; Jutka: Németh Zita; Apa: Fischer Károly; Anya: Kerekes Bevk Valéria; Viola: Mohorovics Dénes; Laci: Szőke Zoltán; Pótya: Gajdos Zsolt; Dugó: Bodrics Kristóf; Medve: Fehér Kálmán; Ria: Lázár Ágnes; Bádogos Kati: Cinkler Éva; Pótya anyja: Kardos Ibolya; Cseléd: Bozóki Judit.

példája talán a Piramis felé tartó fiúk találkozása Bádogos Katival. Az utcai jelenet hangháttere egyetlen autózúgás, a fiúk beszélgetése, Kati szavaira való reagálása amorf „tömegebőség”. Hasonló a horgászás természeti képe, vagy a strand zsvivaja. Mindkettő inkább kidolgozatlan, mint stilizált.

A dikciónak is talán árnyaltabbnak, hitelesebbnek kellett volna lennie ahhoz, hogy jelezni, pótolni tudja a belső történést. Így inkább begyakorolatlan, irodalomórai szövegolvasáshoz hasonlított, nem mindig eltalált hangsúllyal és intonációval.

A rádiójáték eszközei folytán gazdagabbá, elevenebbé tehet egy irodalmi alkotást. Itt, sajnos, az ellenkezőjét kellett tapasztalnunk. Németh István szép regénye rádiós változatában szegényebb, esetlenebb, legfőbb értékétől fosztotta meg az átalakítás: a lelkétől.

FEHÉR Katalin

„A FÉNYKÉPNEK REÁLISNAK KELL LENNIE”

ANDRÉ KERTÉSZ (1894—1985)

Kollégák mesélik, hogy tavalyi budapesti kiállításán a fotóriporterek irgalmatlan pergőtűz alá vették az idős mestert, aki tűrte ugyan a nyüzsgést, de végül csak megkérdezte, hány képet kell leadniuk az uraknak, ha már ilyen eszeveszettül fényképeznek.

Egyet, legfeljebb kettőt.

Akkor miért kattogtatnak ész nélkül, miért nem csinálnak egy vagy legfeljebb két képet és kész. Pocsékolják azt a drága filmet.

Az újságírók a kiállítás megnyitását követő sajtóértekezleten pedig szépen ideologizálni kezdték a szociális nyomorról és az első világháborús katonaeletről készült fényképeit, hogy hát igen, milyen tudatosan sötét tónusúak azok a képek. Amikor azt fényképeztem, fiam, akkor éppen nem sütött a nap, ennyi volt André Kertész válasza.

Kertész elég hosszú ideig élt ahhoz, hogy még életében nagy lehessen, hogy a fotográfia történetében a legnagyobbak között tartsák számon, és hogy mindezt saját szemével lássa, elméjével felfogja. Különösen nagyra pedig az a feltételezés teszi, miszerint nem biztos, hogy mindezt felfogta, nem biztos, hogy tisztában volt a saját nagyságával.

André Kertész elsősorban egyszerűségében volt nagy. A tárgyak kuszaságát, a vonalak összevisszaságát leegyszerűsítette, a látványt ele-